

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้กล้องบันทึกภาพและเสียง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ. 2565¹

เอกชัย สมบูรณ์นิติศักดิ์²

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้กล้องบันทึกภาพและเสียง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและ
ปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยศึกษาจากความเป็นมา วิวัฒนาการ
แนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับในกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำ
นุกคลสูญหายประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับในกระบวนการป้องกันและปราบปรามการทรมานและ
การกระทำให้นุกคลสูญหายของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบ
กับปัญหาที่เกิดจากการกระทำอันเป็นการทรมานและละเมิดสิทธิมนุษยชนเพิ่มมากขึ้น ทั้งการกระทำที่เป็น
การทรมานผู้ต้องหาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง และการอุ้มฆ่าอีกหลายคดี เนื่องจากการทรมานเป็นการละเมิด
สิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงที่สุดประเภทหนึ่ง และเป็นสิ่งที่ถูกห้ามตามกฎหมายระหว่างประเทศอย่างเด็ดขาด
เพราะการทรมานเป็นการกระทำที่ป่าเถื่อนและย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นบ่อนทำลายขั้นตอน
กระบวนการยุติธรรม ทั้งไม่มีเหตุผลหรือกรณีใดๆ ที่สามารถรับรองความชอบธรรมของการทรมานได้
ทั้งที่ได้รับรองถึงสิทธิเสรีภาพไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดไว้
ในบทบัญญัติมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค
ของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง” และรัฐก็มีหน้าที่โดยตรงในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของ
ประชาชนภายใต้การปกครองให้พ้นจากการกระทำอันเป็นการละเมิดทั้งหลาย แม้ว่าการละเมิดสิทธิ
มนุษยชนจะเป็นเรื่องที่ผิดแต่ปัญหานี้ก็ยังคงเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ทำให้รัฐบาลไทยต่าง
กระตือรือร้นกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญา CAT และกำลังเตรียม
ความพร้อมเข้าร่วม ICCPED ด้วยเหตุนี้ จนเป็นที่มาของการมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การทรมานและการกระทำให้นุกคลสูญหาย พ.ศ.2565 ขึ้น โดยจุดเด่นของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ได้มี
การกำหนดเรื่องหน้าที่ต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเอาไว้ เช่น การบันทึกภาพและเสียงระหว่างการจับและ
การควบคุมตัวบุคคล หรือการแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ ให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียได้ทราบ ฯลฯ ซึ่งถือเป็นมาตรการ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการใช้กล้องบันทึกภาพและเสียง ตาม
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท สกิตต์เสมากุล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดา โชติมานนท์

²นักศึกษابริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ป้องกัน ทั้งสำหรับผู้ถูกควบคุมตัวและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วย นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ก็ยังได้มีการออกแบบการสอบสวน โดยทำให้องค์กรที่สอบสวนกับถูกสอบสวนเป็นคนละองค์กรกันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมได้มากที่สุด อีกทั้งกฎหมายได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดเผยรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัวได้ รวมทั้งมีอำนาจในการเรียกให้ส่งเอกสารหรือต่าง ๆ เพื่อประกอบการไต่สวนหรือสั่งให้หน้าตัวผู้ถูกควบคุมตัวมาศาลด้วยก็ได้

แต่เนื่องด้วยกฎหมายฉบับนี้ถือเป็นกฎหมายที่ค่อนข้างใหม่ของประเทศไทย จึงทำให้มีช่องว่างของบทบัญญัติแห่งกฎหมายอยู่ โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นถึง 3 ประเด็นด้วยกันจนได้ข้อสรุปดังนี้

ประเด็นที่หนึ่งปัญหาเกี่ยวกับการนิยามความหมายของคำว่า “การบันทึกภาพและเสียง” ตามมาตรา 3

เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับกุมป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่กระทำการอันมิชอบกฎหมายต่อผู้ถูกจับ ทั้งยังเป็นการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ จึงจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้มุ่งคุ้มครองทั้งตัวผู้ถูกจับกุมและตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วย โดยมาตรา 3 กล่าวถึงบทนิยาม ผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะกรรมการ ควบคุมตัว

ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 3 กล่าวถึงเพียงบทนิยามของคำว่า ผู้เสียหาย เจ้าหน้าที่ของรัฐ คณะกรรมการ ควบคุมตัว แต่มิได้ระบุบทนิยาม คำว่า การบันทึกภาพและเสียงไว้ ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลทำให้เจ้าหน้าที่อาจจะอ้างเหตุสุดวิสัยในการไม่บันทึกภาพและเสียง ตามมาตรา 22 ได้ จึงอาจส่งผลกระทบให้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ ทั้งยังอาจจะส่งผลถึงความโปร่งใสในขั้นตอนของการจับกุมได้

ประเด็นที่สองปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดโทษผู้เปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต

ตามบทบัญญัติพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 24 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ของผู้ถูกควบคุมตัว ผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบด้วยกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูลของผู้ถูกควบคุมตัว เช่น ญาติ ผู้แทนหรือทนายความ หรือคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ มีสิทธิร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัวตามมาตรา 23

หากเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัว ผู้ร้องขอมิสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่ตนเองมีภูมิลำเนา ศาลอาญาหรือศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่เชื่อว่าการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือพบเห็นผู้ถูกกระทำให้สูญหายครั้งสุดท้าย แล้วแต่กรณี เพื่อให้ศาลสั่งเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้”

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติมาตราดังกล่าวนี้นี้ กฎหมายได้กล่าวถึง การเข้าถึงข้อมูลของผู้ถูกควบคุมตัว โดยที่ผู้ซึ่งจะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ คือ ผู้ที่มีส่วนได้เสียโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ มีสิทธิร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้รับผิดชอบให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัวตามมาตรา 23 ดังนั้น การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ ถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของผู้ที่จะเข้าถึงข้อมูลของผู้ที่ถูกควบคุมได้ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ แต่ทั้งนี้กฎหมายกลับไม่ได้ระบุว่า หากกรณีเจ้าพนักงานเป็นผู้เปิดเผยข้อมูลของผู้ถูกจับกุมต่อสาธารณชนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ถูกจับกุมหรือไม่ได้รับอนุญาตจากศาลจะมีความผิดฐานใด และต้องรับโทษเพียงใด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญของตัวผู้ถูกจับกุม

ประเด็นที่สามปัญหาเกี่ยวกับบทกำหนดโทษแก่ผู้สนับสนุนในการกระทำผิด ตามมาตรา 40

เนื่องจากกฎหมายกำหนดว่าในกรณีผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดฐานกระทำทรมาน ตามมาตรา 35 ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดฐานกระทำการโหดร้าย ตามมาตรา 36 ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย ตามมาตรา 37 ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดฐานกระทำทรมานหรือกระทำการโหดร้ายแก่บุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปี ตามมาตรา 38 ซึ่งผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดฐานดังกล่าวข้างต้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดฐานกระทำทรมานหรือตัวการในการกระทำความผิดฐานกระทำโหดร้าย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 40 บัญญัติว่า “ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดตามมาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 37 หรือมาตรา 38 ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น”

ดังนั้น หากให้ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดฐานกระทำทรมานหรือตัวการในการกระทำความผิดฐานกระทำโหดร้ายนั้น จำต้องระวางโทษเช่นเดียวกันกับตัวการในความผิดฐานกระทำทรมานหรือตัวการในการกระทำความผิดฐานกระทำโหดร้าย อาจส่งผลให้ผู้กระทำความผิดฐานสนับสนุนในการกระทำความผิดฐานดังกล่าว ต้องรับโทษหนักเกินกว่าการกระทำซึ่งไม่เป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษ ทั้งยังขัดกับสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บทบัญญัติของกฎหมายไทยดังที่กล่าวมา จึงมีความแตกต่างจากกฎหมายต่างประเทศ เช่นกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ตาม French Criminal Code ซึ่งได้กำหนดโทษเกี่ยวกับผู้สนับสนุนได้ และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตาม The Code of Crimes against International Law ซึ่งได้กำหนดโทษให้ต้องระวางโทษจำคุกหนึ่งปีหรือปรับ ซึ่งทำให้ลดการเกิดอาชญากรรมได้ และศึกษาอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการสูญหายโดยถูกบังคับ ค.ศ. 2006 และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษากฎหมายของทั้ง 2 ประเทศนี้ เพื่อนำมาปรับปรุงกฎหมายได้ให้เข้ากับบริบทของประเทศไทยต่อไป

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้กล้องบันทึกภาพและเสียง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ทั้ง 3 ประเด็นปัญหาที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์แล้วนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการเกี่ยวกับการนิยามความหมายของคำว่า “การบันทึกภาพและเสียง” ตามมาตรา 3

ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ถึงบทนิยาม

คำว่า “กล้องบันทึกภาพและเสียง” โดยให้หมายถึง กล้องบันทึกภาพและเสียงอิเล็กทรอนิกส์ที่รัฐจัดหาให้โดยต้องติดตั้งไว้บริเวณซึ่งสามารถเห็นภาพและได้ยินเสียงอย่างชัดเจน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้สามารถใช้กล้องที่มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างอื่นแทนได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดโทษผู้เปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต

ควรเพิ่ม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกคลสูญหาย พ.ศ. 2565

มาตรา 42/1 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามอันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้ถูกควบคุมตัวเกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

วรรคสอง ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามอันเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ถูกควบคุมตัว เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบ ด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เห็นควรเพิ่ม มาตรา 42/2

เป็น ดังนี้ “ผู้ใดล่วงรู้ข้อมูลของผู้ถูกควบคุมตัว อันเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษสองเท่าของการทำความผิดตาม มาตรา 42/1 วรรคสอง

วรรคสอง ตามความในวรรคหนึ่ง มิให้นำมาใช้บังคับแก่การเปิดเผย ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) การเปิดเผยตามหน้าที่
- (2) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี
- (3) การเปิดเผยแก่หน่วยงานของรัฐในประเทศหรือต่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย
- (4) การเปิดเผยที่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือเฉพาะครั้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล
- (5) การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีต่าง ๆ ที่เปิดเผยต่อสาธารณะ”

3. ปัญหาเกี่ยวกับบทกำหนดโทษแก่ผู้สนับสนุนในการกระทำผิด ตามมาตรา 40

เดิม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุกคลสูญหาย พ.ศ. 2565

มาตรา 40 บัญญัติว่า “ผู้สนับสนุนในการทำความผิดตามมาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 37 หรือมาตรา 38 ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น”

ควรแก้ไขเพิ่มเติม

เป็น ดังนี้ “ในการกระทำความผิดตามมาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 37 หรือมาตรา 38 ต้อง
ระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

- (1) สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด
- (2) จัดหาหรือ เพื่อประโยชน์แก่การกระทำความผิด หรือเพื่อให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ
- (3) จัดหาหรือเพื่อช่วยในการจัดหาสถานที่ให้ผู้กระทำความผิด
- (4) ให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด
- (5) ปกปิด ซ่อนเร้น เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด
- (6) ชี้แนะหรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด”

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2561.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์
วิญญูชน จำกัด, 2564.

ทัชชกร มหาแสง. “การคุ้มครองข้อมูลชีวมาตรภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.
2562.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ 11. 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563): 91.

นันทพร กันเฉย. “ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้บังคับบัญชากรณีผู้ใต้บังคับบัญชาบังคับให้บุคคลสูญหาย.”

วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554/ ราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.

อมลศิริ แหม่มเพชร. “มาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ก่อนพบศาลตามพระราชบัญญัติป้องกัน และ
ปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565.” สารนิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. คณะนิติศาสตร์.
มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2566.

อวิการ์ตน์ นิยมไท. “ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย
พ.ศ. ตอนที่ 1 การกระทำให้นุคคลสูญหายกับหลักสิทธิมนุษยชน” วารสารจตุรนิติ 18. 5
(กันยายน - ตุลาคม 2564): 140-141.